

XV Seminarium WEP

Tadeusz Malarski (1883-1952)

Tadeusz Malarski (1883-1952)

Inż. mechanik, dr fizyki, pionier radiotechniki, prof. Politechniki Lwowskiej i Politechniki Śląskiej. Świetny organizator, obrońca Ojczyzny (1918-21), pierwszy dowódca radiostacji we Lwowie i dowódca radiostacji w Przemyślu. Specjalista w dziedzinie fizyki i chemii koloidów.

Urodzony 23 IX 1883 r. w Dalowicach (pow. miechowski), jako syn Stanisława (rządcy majątku ziemskiego) i Emilii z Klimków.

Ukończył szkołę realną w Krakowie (1902) oraz studia na Wydziale Budowy Maszyn Szkoły Politechnicznej we Lwowie (1907), później nazwanej Politechniką Lwowską (PLw). Studiował mechanikę, fizykę i matematykę we Lwowie. Został asystentem w Katedrze Fizyki tej Szkoły. Następnie odbył studia matematyczno-fizyczne na Uniwersytecie Lwowskim (1907-10), interesował się szczególnie fizyką koloidów i raczkującą radiotechniką. Jego nauczycielem na uniwersytecie i wzorem był prof. Marian Smoluchowski (1872-1917).

Po studiach, prowadził badania naukowe w dziedzinie

termodynamiki, fizyki molekularnej i radiotechniki.

Równoległe z pracą na PLw, wykładał mechanikę i elektrotechnikę w Państwowej Szkole Przemysłowej we Lwowie (1913-27).

Doktorat uzyskał na PLw (1920) na podstawie rozprawy "*O wpływie filtrowania na hydrozole*", którą opublikował w wydawnictwie PAU (Polskiej Akademii Umiejętności) w Krakowie 1919 oraz w "*Kolloid-Zeitschrift*", Lipsk 1918.

W międzyczasie wstąpił do wojska (1918-21) i był dowódcą radiostacji lwowskiej i przemyskiej, obydwie były wyposażone w austriackie nadajniki łukowe o mocy **4 kW. Został szefem służby radiotelegraficznej VI Armii WP.**

Na PLw zainicjował wykłady z prądów szybkozmiennych i radiotechniki (1923), zorganizował Laboratorium

Radiotelegrafii. Jego wykłady były załączkiem specjalizacji słaboprądowych na PLw. W roku akademickim 1924/25 wykłady wzbogacił o lampy katodowe, a w r. 1928/29 – o pomiary radiotechniczne. Jednocześnie, zajmował się m. in. problematyką i propagacją fal ultrakrótkich.

Dzięki niemu, na Oddziale Elektrotechnicznym Wydziału Mechanicznego, powstała Grupa Tele- i Radiotechniczna (1937), a w latach 1936-39 utworzył studium teletechniczne.

Habilitację z fizyki doświadczalnej uzyskał na Wydziale Rolniczo-Lasowym PLw (1925) i został profesorem nadzwyczajnym (1927), a następnie zwyczajnym (1936).

Po wkroczeniu do Lwowa (VI 1941), Niemcy zamknęli politechnikę, a w lipcu wymordowali kilkudziesięciu pro

fesorów lwowskich.

Prof. Malarski został wtedy nauczycielem w „Państwowej Technicznej Szkole Zawodowej” (Staatliche Technische Fachschule z polskim językiem nauczania) i na „Państwowych Kursach Zawodowych” (Staatliche Fachkurse) oraz „Państwowych Kursach Technicznych” (Staatliche Technische Fachkurse). Oprócz działalności oficjalnej na poziomie zawodowym prowadził konspiracyjne studia wyższe.

W roku 1945, w ramach akcji przesiedleńczej, znalazł się w Gliwicach.

Od 1945 r. na Wydziale Elektrycznym PŚI zorganizował kilka jednostek naukowo-dydaktycznych: ■ Katedrę Fizyki, ■ Studium Telekomunikacyjne, ■ Zakład Optyki i Me

chaniki Precyzyjnej oraz ■ Katedrę Fizyki Technicznej.

Fizykę wykładał również w Krakowie, na Wydziale Komunikacji AGH, gdzie także zorganizował Katedrę Fizyki i był jej kierownikiem do roku 1952.

Tytuł prof. zwyczajnego na Wydziale Elektrycznym Politechniki Śląskiej otrzymał w 1946 r. po nostryfikowaniu habilitacji.

Od roku 1948 był członkiem Polskiego Towarzystwa Fizycznego (PTF) i przewodniczącym jego oddziału gliwickiego oraz członkiem Śląsko-Dąbrowskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Katowicach.

Teorię łączył z praktyką inżynierską i z doświadczeniem. Propagował radiotechnikę, był krótkofalowcem. Był autorem wielu publikacji zarówno w dziedzinach fizyki

koloidów jak i radiotechniki.

Jego prace nad koloidami, były cytowane w literaturze zagranicznej, i uważane za klasyczne, jak np.: "*On the influence of filtration on hydrosols*" 1918, "*Ze studiów nad filtrowaniem hydrosoli*" 1925, "*Über den Einfluss der Elektrolyte auf die Elektrisierung des durch ein Kapillarrohr gepressten Wassers*" 1932.

W dziedzinie radia ogłosił pionierskie prace: "*O radiotelegrafii*" Lwów 1923, "*Prądy termoelektronowe*", "*Lampy katodowe*" (1924), "*Rozwój radiotechniki*" 1929, "*Uwidacznianie przebiegów periodycznych w oscylografie katodowym*" 1933, "*Teoria a praktyka rozwoju radiotechniki*" 1937.

Napisał wiele artykułów w "Przeglądzie Radiotechnicznym" i "Czasopiśmie Technicznym". Na otwarciu roku akademickiego w Politechnice Lwowskiej w 1937 r. miał wykład pt. "*Teoria a praktyka rozwoju radiotechniki*". Pisał artykuły popularyzujące radiotechnikę w "Czasopiśmie Technicznym" i "Kosmosie", np. wspomnienia o J. Maxwellu, M. Smoluchowskim, Z. Wróblewskim i K. Olshewskim.

Od 1930 roku wygłaszał również odczyty radiowe w ramach cyklu pt. "*Szkice z historii radiotechniki*" od IV 1932.

Od 1921 r. Był członkiem PTP (Polskiego Towarzystwa Politechnicznego) we Lwowie.

Był prezesem Lwowskiego Koła Stowarzyszenia Radiotechników Polskich oraz Lwowskiego Klubu Krótkofalowców. Został jego członkiem honorowym.

Wygłaszał odczyty i referaty z dziedziny fizyki i radiotechniki w SEP i na I Ogólnokrajowej Wystawie Radiowej w Warszawie (1926). Zorganizował i prowadził Kurs Radiotelegrafii i Radiotelefonii przy Państwowej Szkole Przemysłowej we Lwowie (1923).

W 1929 r. został członkiem kuratorium Instytutu Radiotechnicznego w Warszawie.

Na początku lat 30-tych Był członkiem komitetu radiofonizacji kraju za pomocą Detefonu (na pocz. lat 1930.).

Dla Sekcji Radiotechnicznej wprowadził wykłady z przedmiotów pomocniczych i praktycznych, np.: "*Elek*

tronika stosowana (Z. Klemensiewicz), "*O zjawiskach elektrycznych w próżni i gazach*" i "*Technikę próżni*" (Jan Nikliborc), a dla sekcji Teletechnicznej — "*Urządzenia teletechniczne*" (Łukasz Dorosz), "*Linie teletechniczne*" (Ambroży Kowalenko) i inne.

Jego wychowankowie z PLw zajęli w po wojnie poważne stanowiska w przemyśle i nauce oraz stali się autorami bardzo dobrych książek naukowych i podręczników, np.: Zbigniew Bartz, Wiesław Barwicz, Tadeusz Jaskólski, Andrzej Jellonek, Kazimierz Krulisz, Leszek i Zbigniew Sicińscy, czy Tadeusz Zagajewski, a Witold Korecki (był kierownikiem technicznym lwowskiej stacji Pol. Radia.

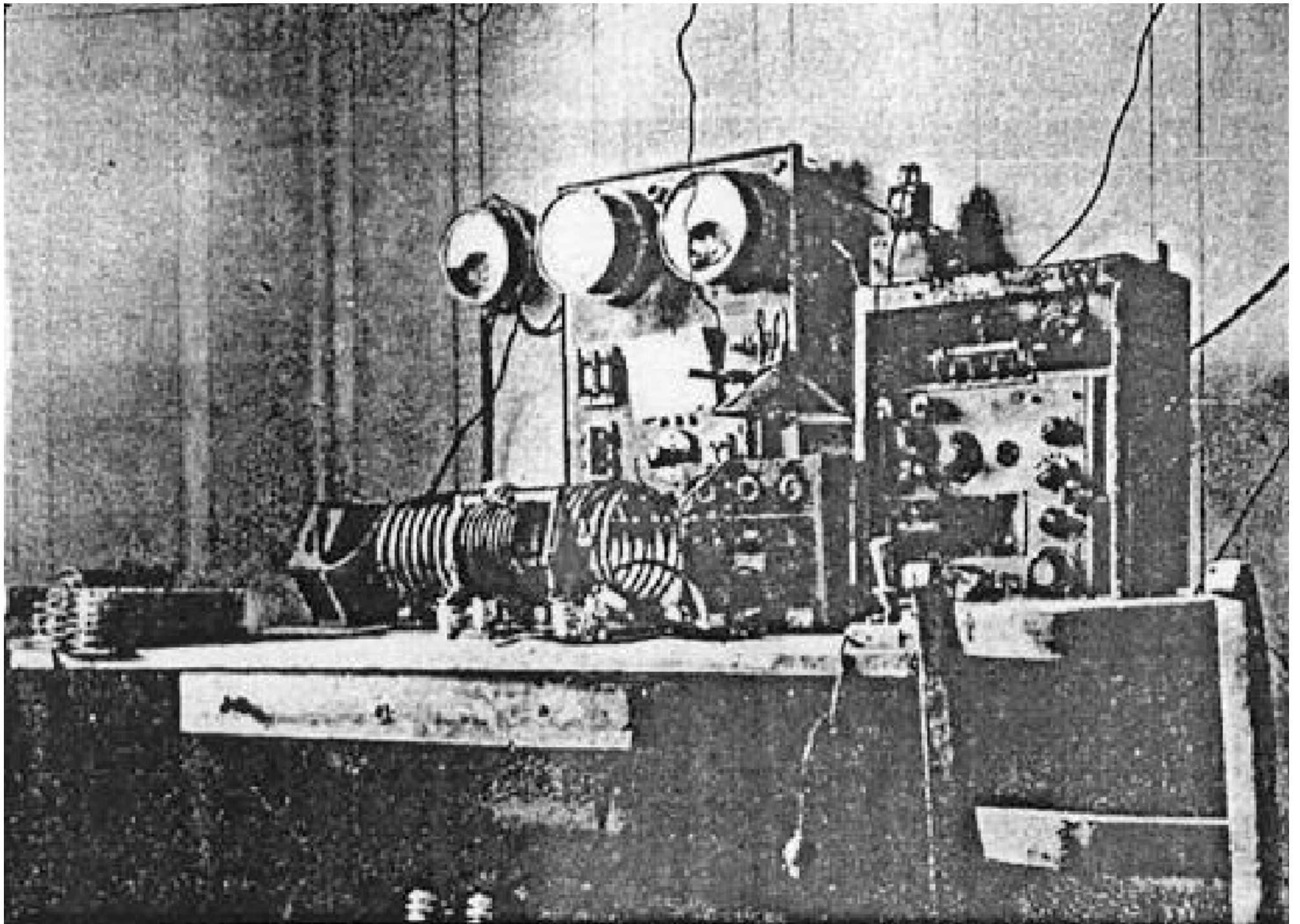
Był odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu

Odrodzenia Polski.

Zmarł nagle 8 III 1952 w Krakowie i został pochowany na cmentarzu Rakowickim.

W PŚI w Gliwicach odsłonięto tablicę pamiątkową i jedną z sal nazwano jego imieniem.

Był żonaty z Felicją Zajączkowską (1909) i miał dwie córki: Barbarę, zamężną Krupińską lekarza i Marię zamężną Świerzawską.

**Rys. 2. Radiostacja skonstruowana na Ratuszu
Miejskim we Lwowie, przez studentów i pracowników
PLW (uczniów prof. Malarskiego)
z części zdobytych na armii URL w czerwcu 1919r. [1]**

Literatura

- [1]. "Radioelektronicy polscy" (http://sp2put.pl/radioelektronicy/malarski_t.htm).
- [2]. J. Kubiawski: "Tadeusz Malarski 1883-1952". Polski Słownik Biograficzny XIX tom 1974.
- [3]. K. Gostkowski: "Pamięci prof. dra inż. Tadeusza Malarskiego (1883-1952)", Kat. Fizyki PŚl.

Andrzej Marusak

Dziękuję Państwu za uwagę